

A SZOVJETUNIÓ TUDOMÁNYOS AKADÉMIAJA IRODALMI ÉS NYELVI OSZTÁLYÁNAK KÖZGYŰLÉSE

1961. január 31-én és február 1-én folyt le Moszkvában a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Irodalmi és Nyelvi Osztályának közgyűlése. „Az Irodalmi és Nyelvi Osztály tudományos kutatótevékenysége 1960-ban” című beszámolót V. V. Vinogradov akadémikus, az Osztály akadémikus titkára tartotta. Az akadémikusoktól és levelező tagoktól betérjesztett jelentésekkel foglalkozva az előadó megállapította, hogy az Osztály tagjai az irodalom- s nyelvtudomány metodológiai és elméleti problémáinak vizsgálata terén nagy munkát végeznek. Így például A. I. Beleckij akadémikus „Az ukrán irodalomtörténet metodológiai kérdései” című könyvét rendezti sajtó alá. M. B. Hrapcsenko levelező tag az író egyéni stílusának és művészi módszerének kutatásával foglalkozik a szovjet irodalom anyaga alapján. L. A. Bulahóvszkij levelező tag befejezte „Általános nyelvészeti tanulmányok” című munkáját, és vége felé jár az „Akcentológiai kommentárok a szerb-horvát nyelvhez” című munkája írásának.

A továbbiakban V. V. Vinogradov kitért arra, hogy az Osztály egyes tagjai (D. Sz. Lihacsov, B. A. Szerebrennyikov, M. B. Hrapcsenko, A. Sz. Busmin levelező tagok és mások) javaslatot tesznek jelentésükben az Osztály tudományos kutatótevékenységének jobb megszervezésére. A nyelv- és irodalomtudomány problematikáját jellemezve V. V. Vinogradov kiemelte, hogy az 1960. évi munkálatok általános irányát a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusának határozatai, valamint a Központi Bizottságnak a jelen körülmények közötti pártpropagandáról hozott határozata szabták meg. Az előadó részletesen ismertette az irodalomtudományi kutatómunkának azokat az eredményeit, melyeket az egyes intézetek különösen az irodalomtudomány elméleti problémáinak kidolgozása terén értek el a beszámoló felölelt időszakban.

A nyelvtudománynak ebben az időszakban végzett munkáját jellemezve V. V. Vinogradov megállapította, hogy a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Elnökségének „A strukturális és a matematikai nyelvvizsgálati módszerek fejlesztéséről” című határozatának megfelelően a Nyelvtudományi Intézetben alkalmazott nyelvészeti csoport, az Orosz Nyelvi Intézetben pedig strukturális nyelvészeti csoport létesült. Az utóbbiban azonnal megkezdődött a munka néhány, „A strukturális nyelvvizsgálat módszerei” tárgykörébe vágó témán. E csoport problémakörét és távlati programját megtárgyalták az Orosz Nyelvi Intézet Tudományos Tanácsának ülésén. Az előadottakkal kapcsolatban az Osztály elkészítette a Tudományos Akadémia

Elnöksége újabb határozatának tervezetét is, melyet az akadémikus titkár 1961 februárjában terjeszt elő elfogadásra.¹

A tervezet hangsúlyozza: néhány nyelvész szembeállítja egymással az úgynevezett strukturális nyelvészetet és a hagyományos vagy klasszikus nyelvtudományt, ez a szembeállítás azonban helytelen és történelmietlen. Az ilyen szembeállítás úgy tünteti fel a dolgot, mintha azok a nyelvtudományi diszciplínák, melyek nem alkalmaznak „strukturális” módszereket, elavultak, túlhaladottá váltak volna és arra volna itélve, hogy teljességgel átadják helyüket az „új” nyelvészettnek, melynek módszerei a kibernetika és információelmélet tanulságainak a nyelvvizsgálatban történő alkalmazásán fognak alapulni.

A szovjet nyelvtudománynak egységes metodológiai alapon való sikeres fejlődéséhez, mondotta V. V. Vinogradov, a nyelvészeti kutatás négy, egymással kölcsönös kapcsolatban álló fő irányának egyenletes fejlesztése szükséges. Ezek a fő irányok a következők: a leíró nyelvészet, a történeti nyelvtudomány, a rokon nyelvek családjainak és csoportjainak összehasonlító-történeti vizsgálata, valamint a különböző nyelvek összehasonlító-tipológiai kutatása. Különös figyelmet igényel a kísérleti fonetika, a nyelvföldrajz, a szociális dialektológia, a személy- és helynévkutatás, a nyelvészeti stilsztika és a szépirodalom nyelvének tanulmányozása, mert ezek fejlődése mind ez ideig elmaradt a többi nyelvtudományi diszciplína mögött. Fokozni kell néhány általános nyelvelméleti probléma kutatását is, mert ezek megoldása elő fogja segíteni a szovjet nyelvtudomány fejlődését.

Figyelembe véve az általános nyelvtudományi kutatómunka továbbfejlesztésének elsődrendű fontosságát, a Nyelvtudományi Intézet kibővítette az általános nyelvészeti tervmunkák tematikáját, sajtó alá rendezte „A nyelvelmélet kérdései mai külföldi nyelvészek munkáiban” című cikkgyűjteményt, és hozzálátott „A szó szerkezetének problémái” című kollektív munkához. V. V. Vinogradov megjegyezte, hogy az összehasonlító-történeti nyelvészet terén az elmúlt évben érezhetően megjavult a helyzet. Sajtó alá rendezték „A germán nyelvek összehasonlító nyelvtana” egyik kötetét (a germanisztikai szektor kollektív monográfiája öt kötetben).

Nagy figyelmet fordított az előadó az orosz nyelv kutatásának helyezésére. Tovább folyik a leíró jellegű munka az orosz nyelvatlasz elkészítése során, vele párhuzamosan elkészült „A szovjet nyelvföldrajz elvei és módszerei” című monográfia. Újra kiadták a kétkötetes (három részből álló) akadémiai nyelvtant, elvégezve benne a szükséges javításokat és bővítéseket. Folyik a munka „Az orosz nyelv és a szovjet társadalom” című, fontos elméleti jelentőségű problémán, valamint „Az orosz irodalmi nyelv történetének vázlata” című munkán. Sikeresen halad a szótári munka: elkészült a négykötetes „Puskin nyelvének szótára” és „A mai orosz nyelv szótára” negyedik kötete. Ha nem is elég kiterjedten, de folynak kutatások az orosz nyelvművelés területén. Elkészült a szótári formájú „Orosz nyelvhelyesség és nyelvtisztaság”. Újra megjelent a „Helyesírási szótár”, megfelelő javításokkal és bővítésekkel.

V. V. Vinogradov felhívta a közgyűlés figyelmét arra, hogy jelenleg erősen érződik átfogó orosz nyelvtörténeti, valamint az orosz és a többi szláv nyelvet összehasonlító alapon tárgyáló munkák hiánya. Az előadó kifejezte

¹ Az előterjesztés az Akadémia Elnökségének 1961. február 24-én tartott ülésén történt meg, melynek alapján az Osztálytól benyújtott tervezetet az Elnökség elfogadta.

egyetértését B. A. Larinnak, a Litván Tudományos Akadémia akadémikusának azzal a véleményével, melynek legutóbbi cikkében hangot adott.² V. A. Larin akadémikus szerint az orosz dialektológia mind a mai napig főképpen leíró jellegű.

M. A. Bakina (Moszkva)

(Voproszi jazikoznanyija, 1961. 3. sz. 154—155. l.)

² B. A. LARIN, Az orosz nyelv történeti dialektológiája Sahmatov akadémikus egyetemi előadásában és mai feladataink. „Nyelvtörténeti tanulmányok” című cikkgyűjtemény. Leningrád, 1960.